Yazar Şamil Demir
Çarşamba, 25 Kasım 2009 13:39

Türk ceza sistemine TCK daki köklü değişiklikle giren ve yürürlük tarihinden sonra yeniden değişikliklere uğrayarak uygulanmaya çalışılan "uzlaşma kurumu", tüm çabalara rağmen henüz istendiği ölçüde uygulama bulamamıştır. İçinde bulunduğumuz bu durumun bir çok sebebi vardır. Sorunlar çok yönlü olmasına rağmen, uzlaştırmacıların görevlendirilmeleri ile birlikte yaşadıklarının özetlenmesi ve çözüm önerisi sunulması gerekirse, sorunlar ve öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Uzlaştırmacı atamalarında barolardan uzlaştırmacı avukat istenmesiyle birlikte, baronun atanan avukatı bilgilendirmesi ve atanan avukat hakkında savcılık ya da mahkemeyi bilgilendirmesi sırasında iletişim problemleri bulunmaktadır. Bu durum bir yönerge ile düzenlenerek, Atanan avukatın ve talep eden merciin eş zamanlı olarak bilgilendirildiği bir yazışma sistemi geliştirilmelidir. Ayrıca uzlaştırmacı avukatın kendisini taraflara tanıtmasında ilk kez irtibata geçerken ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Çoğunlukla taraflara telefonla ulaşan uzlaştırmacı kimliğini açıklamakta zorlanmakta, uzlaştırmacı diğer tarafın avukatı sanılmakta, savcılığın veya mahkemenin görevlendirdiğinin anlatılmasında zorlanılmaktadır. Uygulamada uzlaştırmacılar taahhütlü mektup yollayarak taraflara rollerini anlatmayı ve görüşmeye davet etmeyi tercih etmektedirler. Ancak bu uzlaşma sürecinde zaman kayıplarına neden olmaktadır. Bu sorunu ortadan kaldırmanın en iyi yolu, baronun görevlendirme yapılmasıyla beraber, savcılık veya mahkemenin; tarafları, uzlaşmayla ilgili olarak görevlendirilen uzlaştırmacının kimliği, iletişim bilgileri ve uzlaşma süreci hakkında yazılı olarak bilgilendirmesidir. Bu sayede uzlaştırmacının rolünü açıklamakta yaşadığı sorunlar resmi elden önlenmiş olacak ve süreç hızlanacaktır.

Bütün adliyelerde olmamakla birlikte, **uzlaştırmacı olarak görevlendirilen avukatların soruşturma dosyasından suret almakta sorun yaşamaları söz konusudur**. Uzlaştırmacı dosyadan suret almak üzere gittiğinde, çoğunlukla bunun yapılması için beklemek ya da kendi imkânlarıyla, sıra bekleyerek, ya da 3. şahıslara bahşiş vererek dosyadan suret alma yoluna gitme zorunluluğu doğabilmektedir. Dosyanın suretinin

uzlaştırmacıya verilmek üzere hazırlanması tamamen uzlaşma sürecini işleten merciin işi olup uzlaştırmacı böyle bir engel ya da durumla karşılaşmamalıdır. Uygulamada bazı savcılıklar dosyanın bilirkişiye teslimine benzer bir şekilde tutanakla uzlaştırmacıya verilmesi yolunu seçilebilmektedir.

Atanan uzlaştırmacı avukatlar, uzlaşma görevini bürolarında yapmaktadırlar. Suçun niteliği ve tarafların yaşadıkları husumetin ağırlığına göre çoğu uzlaşmada avukatın bürosunda gerginlik ve hatta kavga yaşanması ihtimali her zaman vardır. Bir suç nedeniyle karşı karşıya gelecek tarafları avukatın kendi imkânlarıyla sakinleştirmesi veya engellemesi mümkün olamayabilecektir. Her uzlaşmada avukatın polis talep etmesi de verimli olmayan ve zamanlama açısından pek ayarlanamayacak bir durum olacaktır. Bu nedenle uzlaşma görüşmelerinin avukatların bürosunda yapılmasının sakıncalarıyla karşılaşılmaması için, görüşmelerin her an güvenliği sağlanabilecek adliyede, bu iş için ayrılmış bir odada gerçekleştirilmesi en uygun çözüm olacaktır. Görüşmelerin adliyede yapılıyor olması, tarafların uzlaşmaya olan yaklaşımlarında da ciddi etkilerde bulunacaktır. Her adliyede oda sağlamak mümkün olmamakla birlikte, binasında mekan sorunu olmayan yeni adliyelerde uzlaşma odaları ayrılabilir. Buna en güzel örnek, Düzce Adliyesinde Düzce Başsavcısının çabalarıyla uzlaşma için ayrılan iki odadır.

Yaşanan en büyük problemlerden birisi halkımızın uzlaşma kurumu hakkındaki bilgisizliğidir. Suç fiilinin tarafları, mahkeme veya savcılıkta ifade alınması gibi kendileri için stresli olabilecek bir ortamda, acelece sorulan "uzlaşmak istiyor musun?" sorusuyla karşılaşmaktadırlar. İnsan doğası bilmediğini reddetme eğiliminde olduğundan, hakkında bilgilendirilmedikleri uzlaşmayı istemedikleri yönündeki beyanları zabıtlara geçirilerek uzlaşma süreci geçiştirilmektedir. Hâlbuki uzlaşmaya yönlendirecek merci kısa bir zaman ayırarak uzlaşmayı açıklayabilir ve uygun olan uyuşmazlıkların uzlaşmayla çözülmesi sağlanarak büyük usul ekonomisi sağlayabilirdi. Bilgilendirme sözlü yapılabileceği gibi bunun yerine taraflara gönderilecek celplerin içine aynı uzlaşmayı ve uzlaştırmacının görevini anlatan ve tanıtan broşürler konulabilir. Ya da ifade vermeyi bekleyen taraflardan hazırlanan tanıtıcı broşürü incelemeleri istenebilir. Böylece taraflar hazırlıksız yakalanmadıkları uzlaşma sorusu karşısında uzlaşma yolunu "bilinçli" olarak tercih edebilirler.

Uzlaştırmacı olarak görevlendirilenler için takdir edilen ücretlerde herhangi bir standart bulunmamaktadır. Kimi savcılığın 85 TL ücret takdir ettiği işe kimisi 200 TL ücret takdir edebilmektedir. Her savcılığın veya mahkemenin emek ve mesainin takdirinde kendine özgü bir yöntem belirlemesi uzlaştırmacıya ödenecek ücretlerde bir standart oluşmasını engellemektedir. Bu nedenle alışkın olduğumuz maktu tarifeler yerine saat ücreti ya da makul bir taban ücretten aşağı olmayacak bir ücret takdiri yönünde düzenleme yapılabilir. Böylece uzlaşma listesine yazılan kişiler bu hizmet karşılığında alacakları ücrete ilişkin öngörüde bulunabilir ve uzlaştırmacılığın maddi açıdan kendilerine uygun olup olmadığını değerlendirebilirler.

Tüm bahsedilenlere rağmen ülkemizdeki uzlaşma uygulamasının önündeki en büyük engel, hakim ve savcıların başarı ve terfi kriterleridir. Savcıların elinden çıkardığı işe ve dava açma oranlarına göre değerlendirildiği bir ülkede, başarıyı amaçlayan bir savcının dosyaların elinde beklemesine neden olacak uzlaşmaya gönüllü yaklaşımı beklenemez. Ancak uzlaşma ile bitirilen dosyaların hakim ve savcıların alacağı notlardan onamaya denk değerlendirilmesi halinde ülkemizde bir “uzlaşma patlaması” yaşanması muhtemeldir. Uzlaşma savcılarının ayrılarak terfi sorunu olmayacak bir düzenlemeye tabi tutulmaları ya da uzlaşma dosyalarının gelen iş kaydının dışında tutulması da düşünülebilecek diğer yollar arasında sayılabilir.

//